

« Quid habet sponsam, sponsus est : amicus autem sponsi »
 » stat et audit eum, et gaudio gaudet propter vocem
 » sponsi ¹ » Hic est ille auditus, de quo paulo ante com-
 memoravi in Psalmo positum, « Auditui meo dabis exul-
 » tationem et lætitiā, et exultabunt ossa humiliata. »

IV. Proinde tanto me certius, tanto solidius, tanto sa-
 nius, gaudere scias de fide et spe et dilectione tua quanto
 minus indigeris, non tantum a me quidquam discere,
 sed ab ullo prorsus hominum. Verumtamen quia cum
 illic essem, te quidem per ætatem, verecundante, boni
 parentes et amantissimi bonorum studiorum tuorum,
 quanto pietatis veræque sapientiæ ardore flagrares, mihi
 intimare dignati sunt, et benevolentissime petierunt ne
 tibi instruendæ, in quo opus esset, meam operulam de-
 negarem, admonendam te his litteris credidi, secundum
 supradictas optiones, ut quæras quod vis, ne sim super-
 fluus si conatus fuero docere quod scis : dum tamen fir-
 missime teneas, quod etsi aliquid salubriter per me scire
 potueris, ille te docebit qui est interioris hominis ma-
 gister interior, qui in corde tuo tibi ostendit verum esse
 quod dicitur : quia neque qui plantat est aliquid, neque
 qui rigat, sed qui incrementum dat Deus ³.

¹ Luc. ii, 16, et Joan. v, 3. — ² 1 Cor. ii, 7.

EPISTOLA CCLXVII¹.

Dominæ religiosissimæ et præstantissimæ et in Christi charitate
 laudabili filiæ FABIOLE, AUGUSTINUS in Domino salutem.

*Augustinus Fabiolæ peregrinationem suam in hac vita
 moleste ferenti, de præsentia animorum nexu amicitia
 vincitorum.*

QUANQUAM rescripta reddideris, sic tamen legi litteras
 sanctitatis tuæ, ut eis respondere debitum duxerim. Do-
 luisti enim peregrinationem, qua contingit perpetuo gau-
 dere cum sanctis, et desiderium supernæ patriæ ubi jam
 non terrarum spatio dividemur, sed semper unius con-
 templatione lætabimur merito prætulisti. Felix es talia
 fideliter cogitando; amando felicior; et ideo eris etiam
 felicissima consequendo. Sed etiam nunc diligentius in-
 tuere unde magis dicamur absentes, utrum quia nostra in-
 vicem corpora non videmus, an quia signa non damus et
 recipimus animorum, quod est colloqui. Puto enim quod,
 licet longinquis regionibus corpore separati, si nostras
 cogitationes nosse possemus, magis essemus nobiscum,
 quam si uno in loco alter alterutrum conspicantes taciti
 sederemus, nulla vocibus signa sensus intimi proferen-
 tes, nullis corporum motibus nostros animos indican-
 tes. Quocirca intelligis ideo unumquemque sibi esse
 præsentiorē quam alterum alteri, quod unusquisque
 sibi magis quam alteri notus est, non faciem suam, quæ

¹ Alias ccvii. quæ autem 267 erat, nunc 50.

nisi adsit speculum gestatur et latet, sed conscientiam contuendo, quam et clausis oculis videt. Quanta est igitur etiam vita quæ pro magno habetur, nostra?

EPISTOLA CCLXVIII¹.

Domini dilectissimis et desiderantissimis sanctæ plebi cui ministro, membris Christi, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Fascius quidam ære alieno obrutus ad Ecclesiam confugerat, ejus creditoribus mutua accepta pecunia Augustinus satisfecit, eam publica collatione per Christi fidelis orat pro Fascio reddi.

I. NOTISSIMA mihi et probatissima devotio sanctitatis vestræ in Domino nostro Jesu Christo fiduciam dedit, ut etiam absens præsumerem, unde præsens gaudere consuevi. Qui semper spiritu vobiscum sum, non solum quia gratia Domini nostri Jesu Christi tantæ suavitatis flagrare non cessat, sed etiam quia me ipsum, qui vobis in Evangelio servio, angustiam pati non permittitis. Cum enim frater noster Fascius debito decem et septem solidorum ab oppignoratoribus urgeretur ut redderet, quod ad præsens unde explicaret se non inveniebat, ne corporalem pateretur injuriam, ad auxilium sanctæ Ecclesiæ convolvit: illi etiam exactores cum proficisci cogentur, et ideo dilationem dare non possent, gravissimis me querelis oneraverunt, ita ut eis illum traderem; aut quod sibi debere ostendebant, unde acciperent providerem. Cumque

¹ Alias cccv. quæ autem 268 erat, nunc xi.

obtulissem Fascio, ut vestram sanctitatem de necessitatibus ejus alloquerer, pudore deterritus ne facerem deprecatus est. Ita ego majore necessitate coarctatus a fratre nostro Macedonio decem et septem solidos accepi, quos in causam ejus continuo dedi, promittente illo quod ad certum diem cum eis reddendis posset occurrere; et consentiente ut si non posset occurrere sermo de illo fieret ad vestram misericordiam, quam fraternam fratribus exhibere consuetis.

II. Nunc ergo quoniam absens est, restat ut subvenialis, non illi, quem nemo compellat absentem, sed pollicitationi meæ, cujus existimatio vobis semper est præsens. Jam enim dies, ad quem se promiserat occurrurum, transactus est; et ego ei, qui solidos suos fidei meæ commisit, quid respondeam non invenio, nisi ut faciam quod me facturum esse promisi. Sed quoniam non sum de hac re commonitus, ut die sancto Pentecostes, quando aderat major vestra frequentia, sermonem inde facerem, peto ut has litteras pro lingua mea præsentem habere dignemini, admonente vos et exhortante in cordibus vestris Deo et Domino nostro cui credidistis, qui nunquam discedit a vobis timentibus et honorantibus nomen suum. In quo vobis et nos semper conjuncti sumus, quamvis corpore a vobis profecti esse videamur: qui vobis de isto bonorum operum semine messem vitæ æternæ promittit, dicente Apostolo, « Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus » infatigabiles. Itaque dum tempus habemus, operemur » bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei¹. » Quoniam ergo domesticus fidei est, Christianus fidelis, catholicus frater noster pro cujus supplenda necessitate vos peto ut faciatis quod Dominus imperat, sine tristitia,

¹ 2 Cor. ix, 6.

sine murmuratione, et cum lætitia et hilaritate facite: Deo enim creditis, non homini: quia ille promittit vos nihil eorum, quæ misericorditer facitis, perdituros, sed in illo die cum usuris immortalibus recepturos. Et quoniam ipse Apostolus dicit, «Hoc autem dico: Qui parce» seminat, parce et metet.» Intelligere debetis tempus esse, ut donum vitæ æternæ, cum adhuc in ista vita sumus, festinanter et alacriter comparemus: quia cum finis sæculi venerit, non dabitur nisi eis qui per fidem sibi hoc emerunt antequam videre potuissent.

III. Scripsi etiam presbyteris, ut si quid minus fuerit post collationem sanctitatis vestræ, compleant ex eo quod habet ecclesia, dum tamen vos secundum quod placet, hilariter offeratis: quia sive de vestro sive de ecclesia detur, omnia Dei sunt, et devotio vestra dulcior erit thesauris ecclesiæ: sicut Apostolus dicit, «Non quia» quæro datum, sed requiro fructum¹:» lactificate ergo cor meum, quia de fructibus vestris gaudere cupio. Vos enim estis arbores Dei, quas assiduis imbribus etiam per nostrum ministerium rigare dignatur. Tueatur vos Dominus ab omni malo et hic et in futuro sæculo, domini dilectissimi et desiderantis-imi fratres.

¹ Philip. iv, 17.

EPISTOLA CCLXIX¹.

Beatissimo ac venerabili fratri et consacerdoti NOBILIO
AUGUSTINUS.

*Augustinus Nobilio episcopo significans ad dedicationem
novæ fabricæ se venire non posse.*

TANTA est solemnitas, ad quam me affectus tuæ fraternitatis invitat, ut corpusculum meum ad vos traheret voluntas, nisi teneret infirmitas. Possem venire si hyems non esset: possem hyemem contemnere, si juvenis essem. Aut enim ferret rigorem temporis fervor ætatis, aut temperaret frigus ætatis fervor ætatis. Nunc hyeme iter tam prolixum non suffero cum annositate algida, quam mecum fero, domine beatissime, sancte ac venerabilis frater ac consacerdos. Salutationem debitam reddo meritis tuis: Salutem vero meam commendo precibus tuis poscens et ipse a Domino, ut dedicationem tantæ fabricæ pacis prosperitas prosequatur.

¹ Alias cclxi, quæ autem 269 erat, nunc 12.

EPISTOLA CCLXX¹.

Augustino Anonymus (non enim Hieronymus, uti ex stylo liquet, tametsi in ipsius epistolis hæc edita sit numero 40.) significans se mærore gravi affectum quod ipsum cum Severo simul non repererit in urbe Leges, et quanto ipsum amore prosequatur exponens.

« CUM in urbem Leges anteriori tempore commeassem. nimium sum contristatus, quod te totum ibidem minime potui reperire. Inveni enim te medium, et, ut ita dicam, partem animæ tuæ, Severum charissimum (27), de quo ex parte gavisus sum. Perfecte enim gauderem, si te totum invenirem: unde ex parte, qua te repereram, gratulabar; et propter partem tuam, quam nequaquam cernebam, omnibus modis contristabar. Proinde dixi animæ meæ. « Quare tristis es, et quare conturbas me¹? » Spera in Deo, et faciet præsentem amicum, quem diligis. Unde confido in Domino et spero, quod me faciet de tua visione gratulari. O si oculis cerni dilectio posset! profecto videres, quanta apud te nostra esset dilectio. Aut enim æquiparans dilectioni tuæ, magnum tibi afferret imitationis studium. Ergo, quia in Domino te diligo, dilige diligentem. Et ut cæteri tecum diligant, per ecclesiasticam auctoritatem hortare. Nam quod petis in litteris tuis, ut ego pro te orem; id recte facerem, si ego ipse a peccatis liber essem, ut pro aliis liceret orare. Et ideo te admonéo, ut orationes assiduas animi tui pro me

¹ Accedit huic editioni. quæ autem 270 erat, nunc 206. — ² Psal. xxxi, 6.

emittas ad Dominum: et memor professionis, illam ante oculos tuos constituas diem, in qua justus ab auditu malo non timebit⁴; et ideo justus non timebit, quia non audiet, « Vade in ignem æternum, » sed, « Veni benedicte » Patris mei, percipe regnum². » Ad quod nos perducatur, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.»

SANCTI AUGUSTINI

EPISTOLÆ AD MAXIMUM

HACTENUS INEDITE FRAGMENTUM.

In Primasii super Apocalypsim commentariis repertum, lib. 2 ad hæc verba: *Hos septem quin etiam gradus... idem doctor amplissimus Augustinus multis memorat: ad Maximum (28) denique scribens dicit sic:*

PRÆCEPTIS Dei, quæ ut bene agamus accepimus, vitam tuam moresque conformes, a religioso timore incipiens. « Initium enim sapientiæ timor Domini²: » ubi frangitur et debilitatur humana superbia. Deinde ut pietate mansuetus et mitis, etiam quæ nondum intelligis; et quæ imperitis videntur absurda sibi que contraria in Scripturis sanctis, non oblucteris animosa contentione; nec superimponas sensum tuum sensibus divinorum librorum; sed cedas potius, atque intellectum mitis differas, quam secretum inimicis accuses. Tertio, cum tibi ad cognitionem tui aperiri cœperit infirmitas humana, et scieris ubi jaceas, quam pœnalia vincula mortalitatis de Adam propagatus tecum trahas, et quam longe peregrineris a Domino; atque pervideris aliam legem in membris tuis

¹ Psal. cx, 10. — ² Matth. 24 et 25. — ³ Psal. cx, 10.